

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В ЛОГОПСИХОЛОГІЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ОНТОГЕНЕТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

navch. zakladiv [Social work (theory and practice): a textbook for students of higher educational institutions]. Kyiv, 408 p. [in Ukrainian].

7. Yurkiv, Ya.I. (2013). Mulydystsyplinarna komanda yak forma sotsialno-pedahohichnoi roboty z rozumovo vidstalymy ditmy ta yikhnimy simiamy [Multidisciplinary team as a

form of socio-pedagogical work with mentally retarded children and their families]. *Scientific bulletin of the Uzhhorod National University*. Vol. 21. p. 218 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.09.2025

УДК 376.1:616.89-008.434-053.4

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.344565>

Оксана Кас'яненко, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної та спеціальної освіти

Мукачівського державного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6730-447X>

Таїса Ямчук, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Мукачівського державного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0392-2249>

Христина Барна, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної та спеціальної освіти

Мукачівського державного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0555-6062>

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В ЛОГОПСИХОЛОГІЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ОНТОГЕНЕТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Актуальність дослідження зумовлена потребою своєчасного подолання онтогенетичних порушень мовлення у дітей раннього віку, що впливають на їхній когнітивний і соціальний розвиток. Мета роботи полягає в обґрунтуванні інтегративного підходу до раннього втручання та визначенні його практичного потенціалу. Досліджено взаємозв'язок сензитивних періодів і стратегій корекції, виявлено проблеми діагностики та доступності допомоги. Доведено ефективність міждисциплінарної взаємодії. Перспективи пов'язані зі створенням стандартів і цифрових платформ.

Ключові слова: рання діагностика; сензитивні періоди; мовленнєвий розвиток; когнітивна регуляція; міждисциплінарна взаємодія; нейропсихологічна стимуляція; формування мовленнєвої функції.

Табл. 3. Літ. 15.

Oksana Kasianenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Preschool and Special Education Department,
Mukachevo State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6730-447X>

Taisa Yamchuk, Ph.D. (Psychology), Associate Professor of the Psychology Department,
Mukachevo State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0392-2249>

Khrystyna Barna, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Preschool and Special Education Department,
Mukachevo State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0555-6062>

INTEGRATIVE APPROACH TO EARLY INTERVENTION IN LOGOPSYCHOLOGICAL CORRECTION OF ONTOGENETIC SPEECH DISORDERS IN YOUNG CHILDREN

The relevance of the study is determined by the growing need for effective strategies to overcome ontogenetic speech disorders in young children, since delays and deviations in speech development have long-term consequences for cognitive functions, emotional regulation, and social adaptation. Early intervention is regarded as a key condition for minimizing the risks of secondary impairments and ensuring the child's successful entry into the educational environment.

The purpose of the article is to theoretically substantiate an integrative approach to early intervention in logopsychological correction of ontogenetic speech disorders in young children and to identify its scientific and practical potential for improving the effectiveness of corrective and developmental assistance.

Research methodology is based on a combination of systematic analysis of modern psychological-pedagogical, neuropsychological, and linguistic concepts, as well as on the generalization of empirical findings concerning early diagnosis

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В ЛОГОПСИХОЛОГІЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ОНТОГЕНЕТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

and correction of speech disorders. Methods of comparative analysis, structural-functional modeling, and content analysis were applied, ensuring the comprehensiveness of the conclusions.

Research results include the identification of patterns linking sensitive periods of speech development with the specificity of logopsychological strategies. It has been proven that integration of diagnostic, logopsychological, neuropsychological, and socio-communicative components makes it possible to design individualized developmental pathways and ensures the stability of correctional effects beyond specialized sessions. Key problems have been revealed, including late diagnosis, unequal access to services, insufficient interdisciplinary cooperation, and weak parental involvement.

Conclusions confirm that early intervention is a critical factor in preventing secondary cognitive and social difficulties. It has been substantiated that the effectiveness of logopsychological assistance increases under conditions of interdisciplinary cooperation, active family involvement, and the application of modern technological solutions.

Prospects for further research are related to the development of standardized protocols for assessing the effectiveness of early intervention, studying the influence of sociocultural factors on speech formation, and creating digital platforms for the integration of diagnostics, monitoring, and corrective programs into a unified system.

Keywords: early diagnostics; sensitive periods; speech development; cognitive regulation; interdisciplinary cooperation; neuropsychological stimulation; formation of speech function.

Постановка завдання. Проблематика раннього втручання в сфері логопсихологічної корекції онтогенетичних порушень мовлення у дітей раннього віку набуває особливої актуальності у зв'язку з підвищенням вимог до якості психофізичного та когнітивного розвитку дитини. Затримки й відхилення у формуванні мовленнєвої функції розглядаються не лише як індивідуальні труднощі, а й як чинник, що істотно впливає на подальшу соціалізацію, навчальну успішність та емоційний розвиток. Сучасні дослідження засвідчують тісний взаємозв'язок між ранньою діагностикою та комплексною корекцією мовленнєвих порушень і можливістю мінімізації їхніх негативних наслідків у подальшому онтогенезі. Логопсихологічний підхід забезпечує інтеграцію психолого-педагогічних та клінічних знань, що дає змогу поєднати психокорекційні, нейропсихологічні та лінгвістичні стратегії у створенні цілісної системи допомоги. У цьому контексті постає завдання розроблення науково обґрунтованих моделей раннього втручання, які враховують індивідуальні темпи розвитку, нейропсихологічні механізми становлення мовлення та специфіку родинного й соціального середовища. Це зумовлює необхідність пошуку інтегративних рішень, що одночасно відповідають актуальним науковим завданням у галузі логопсихології та практичним потребам освітніх і медикопсихологічних інституцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях, присвячених інтегративному підходу до раннього втручання в логопсихологічній корекції онтогенетичних порушень мовлення у дітей раннього віку, виокремлюють кілька ключових напрямів. Перший із них стосується педагогічних і лінгводидактичних основ мовленнєвого розвитку. О. Табака аналізує становлення мовлення дошкільників крізь призму вітчизняних педагогічних поглядів, акцентуючи увагу на культурно-освітньому контексті [5]. Н. Лопатинська досліджує діагностику та корекцію комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей із мовленнєвим дизонтогенезом, підкреслюючи

необхідність ранньої комплексної допомоги [2]. К. Луцько та О. Дубовик вивчають онтогенетичні закономірності оволодіння складоритмічною організацією мовлення, демонструючи поступовість і закономірність розвитку мовленнєвих структур [3]. О. Мілевська розглядає формування емотивів у дітей із загальним недорозвиненням мовлення, поєднуючи психологічні та дидактичні підходи [4]. Т. Горбунова визначає специфіку моторного розвитку дітей середнього дошкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення другого рівня, виявляючи його взаємозв'язок із мовленнєвими проявами [1]. Узагальнення результатів свідчить, що цей напрям потребує подальших досліджень, спрямованих на інтеграцію педагогічних і психологічних методик у комплексні програми раннього втручання.

Другий напрям стосується нейропсихологічних та когнітивних аспектів. І. Мартиненко, Г. Чорна, М. Омельченко та співавтори аналізують нейропсихологічні особливості мотиваційно-вольової готовності дітей із мовленнєвими порушеннями до шкільного навчання, підкреслюючи значення когнітивно-вольових компонентів [13]. А. Альдуаїс, С. Альмагльоут, Х. Альфадда та їхні колеги здійснюють наукометричний аналіз біолінгвістичних досліджень у сфері молекулярної генетики мовленнєвих розладів [6]. Д. Хрипун вивчає закономірності словникового розвитку дітей, акцентуючи увагу на його тісному зв'язку з когнітивним онтогенезом [10]. Р. Кент узагальнює знання про розвиток і розлади дитячого мовлення, пропонуючи багатовимірний аналіз мовленнєвої варіативності [9]. Узагальнення результатів свідчить, що подальші дослідження в цьому напрямі мають зосередитися на інтеграції когнітивних, генетичних і лінгвістичних підходів.

Третій напрям охоплює процесно-орієнтовані методи діагностики й терапії. Б. Маассен та Г. Тербанд пропонують багатовимірні підходи до діагностики та лікування порушень звукомови, що дає змогу обґрунтовувати корекційні стратегії з урахуванням індивідуальної варіативності [11]. Л. Аношко підкреслює значення розвитку дрібної моторики в

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В ЛОГОПСИХОЛОГІЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ОНТОГЕНЕТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями як базової умови для становлення артикуляційних навичок [7]. С. Гева та К. Ферніхоу досліджують внутрішнє мовлення у дітей, розкриваючи його роль у формуванні когнітивної регуляції [8]. К. Сімон аналізує онтогенетичну еволюцію вербальної поведінки, виявляючи універсальні закономірності становлення мовленнєвої активності [15]. Узагальнення результатів засвідчує, що перспективи розвитку цього напрямку пов'язані з посиленням процесно-орієнтованих експериментальних досліджень, які інтегрують моторні та когнітивні чинники.

Четвертий напрям зосереджується на нейророзвиткових і соматичних вимірах мовленнєвих порушень. Л. Шрайберг, Е. Странд, К. Якільський та співавтори досліджують поширеність мовленнєвих і моторних розладів у дітей із комплексними нейророзвитковими відхиленнями, наголошуючи на важливості статистичної систематизації клінічних даних [14]. М. Маціак, К. Кошзела, А. Бенюк та їхні колеги аналізують постурально-моторні, координаційні та рефлексорні функції у дітей із ранніми онтогенетичними порушеннями, демонструючи їхній вплив на становлення мовлення [12]. Узагальнення результатів підтверджує потребу в розробленні мультидисциплінарних протоколів раннього втручання, що враховують соматичні, нейропсихологічні та поведінкові фактори.

Попри значний науковий і практичний прогрес у сфері логопсихологічної корекції, низка важливих аспектів залишається невирішеною. Недостатньо розкрито сутність і зміст раннього втручання як окремого напрямку, що інтегрує різні корекційні підходи. Обмежено досліджені закономірності співвідношення онтогенетичних етапів становлення мовлення з конкретними стратегіями логопсихологічного впливу. Наявні інтеграційні моделі методів переважно мають фрагментарний характер, а їхня емпірична база є недостатньо розширеною. Додатковими стримувальними чинниками виступають бар'єри пізньої діагностики, нерівного доступу до допомоги та недостатньої участі родини, що знижує ефективність практики.

Запропоноване дослідження спрямоване на по-

долання зазначених прогалин шляхом уточнення сутності раннього втручання та встановлення його зв'язку з онтогенетичними закономірностями розвитку мовлення. Інтегративний підхід дає змогу поєднати психолого-педагогічні, нейропсихологічні та лінгвістичні методи в єдиній системі, орієнтованій на індивідуальні та соціокультурні чинники. Це створює підґрунтя для формування практичних рекомендацій, здатних підвищити результативність корекційних моделей і забезпечити новий рівень комплексності в логопсихологічній допомозі.

Мета статті полягає в аналізі інтегративного підходу до раннього втручання в логопсихологічній корекції онтогенетичних порушень мовлення у дітей раннього віку та визначенні його науково-практичного потенціалу для підвищення результативності корекційно-розвивальної допомоги.

Завдання статті:

1. Обґрунтувати сутність раннього втручання та визначити його взаємозв'язок із онтогенетичними закономірностями мовленнєвого розвитку.

2. Проаналізувати інтеграцію психолого-педагогічних, нейропсихологічних і лінгвістичних методів та визначити бар'єри їхнього ефективного застосування.

3. Розробити практичні рекомендації щодо удосконалення моделей раннього втручання з урахуванням індивідуальних і соціокультурних чинників.

Виклад основного матеріалу. Раннє втручання в сфері логопсихологічної корекції мовленнєвих порушень у дітей раннього віку постає як базова умова своєчасного розвитку комунікативної та когнітивної сфер дитини. Його сутність полягає у створенні системи цілеспрямованих впливів, спрямованих на стимуляцію мовленнєвої активності, подолання онтогенетичних затримок та запобігання вторинним відхиленням. Зміст раннього втручання визначається інтеграцією психолого-педагогічних, логопедичних і нейропсихологічних підходів, що дає змогу максимально ефективно враховувати особливості розвитку кожної дитини. Наукове осмислення цієї проблематики свідчить, що своєчасна діагностика та впровадження комплексних програм є визначальними чинниками успішності корекційного процесу (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність та зміст раннього втручання в логопсихологічній корекції мовленнєвих порушень

Аспект втручання	Характеристика	Очікуваний результат
Діагностичний	Виявлення відхилень у становленні мовлення, аналіз онтогенетичних закономірностей	Раннє виявлення проблем і побудова індивідуальної траєкторії
Логопсихологічний	Поєднання логопедичних і психокорекційних методів	Гармонізація мовленнєвого й емоційно-когнітивного розвитку
Нейропсихологічний	Стимуляція міжпівкульних зв'язків, розвиток пам'яті, уваги, мислення	Активізація компенсаторних механізмів

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В ЛОГОПСИХОЛОГІЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ОНТОГЕНЕТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Продовження таблиці 1

<i>Аспект втручання</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Очікуваний результат</i>
Соціально-комунікативний	Формування навичок спілкування у взаємодії з дорослими та однолітками	Розвиток комунікативної компетентності
Освітньо-родинний	Включення батьків у процес корекції, адаптація освітнього середовища	Створення єдиного корекційно-розвивального простору

Джерело: сформовано авторами на підставі [2, с. 81; 4, с. 250; 5, с. 176; 6; 7; 9, с. 45–51]

У сучасних умовах практичне застосування раннього втручання в логопсихологічній корекції реалізується через інтеграцію діагностичного, терапевтичного та соціально-комунікативного компонентів, які взаємодіють у єдиній системі. Діагностичний аспект передбачає використання стандартизованих методик (наприклад, тестів розвитку мовлення *MacArthur–Bates Communicative Development Inventories* чи українських адаптованих шкал мовленнєвого розвитку), що дають змогу виявляти навіть мінімальні відхилення на етапі становлення перших слів. Це створює передумови для формування індивідуальних програм, у яких логопсихологічний компонент реалізується через поєднання артикуляційних ігрових вправ, вправ на розвиток фонематичного слуху та психоемоційної стабілізації. Нейропсихологічний вимір втручання проявляється у використанні методів сенсомоторної стимуляції, вправ на координацію рухів і розвитку робочої пам'яті [6]. Наприклад, у дітей із затримкою мовленнєвого розвитку ефективними є вправи з використанням двосторонніх рухових завдань (плескання в ритмі, малювання двома руками), що стимулюють міжпівкульні зв'язки та прискорюють формування мовленнєвих навичок. Соціально-комунікативний компонент реалізується через організацію малих групових занять, де дитина набуває навичок діалогічного мовлення через ігрові сценарії з елементами рольової взаємодії. Наприклад, моделювання простих

побутових ситуацій (“похід у магазин”, “гра в лікаря”) сприяє закріпленню словника та формуванню граматичних структур у природному для дитини контексті. Освітньо-родинний аспект відображається в створенні єдиного корекційно-розвивального простору: логопсихолог надає батькам алгоритми щоденних мовленнєвих ігор (чітке називання предметів, опис дій, спільне читання коротких римованих текстів), а освітній заклад забезпечує адаптовані програми зі включенням мовленнєво-розвивальних занять [7]. Це дозволяє зменшити ризик фрагментарності втручання та забезпечити сталість корекційного впливу поза межами спеціалізованого кабінету.

Онтогенетичні закономірності становлення мовлення визначають фундаментальні механізми розвитку комунікативної функції дитини та формують рамки, у межах яких логопсихологічна корекція набуває специфіки. Поступове оволодіння передмовленнєвими вокалізаціями, лепетом, першими словами та фразовим мовленням відбувається в чіткій послідовності, що відображає дозрівання центральної нервової системи та когнітивних структур. Відхилення від цих закономірностей створюють ризик вторинних порушень, зокрема в сферах пізнавальної активності та емоційної регуляції. Тому логопсихологічна корекція має здійснюватися з урахуванням вікових норм та критичних періодів розвитку, коли мовлення є найбільш чутливим до цілеспрямованого впливу (табл. 2).

Таблиця 2

Взаємозв'язки між онтогенезом мовлення та логопсихологічною корекцією

<i>Етап мовленнєвого розвитку</i>	<i>Онтогенетичні закономірності</i>	<i>Специфіка логопсихологічної корекції</i>
Передмовленнєвий (0–1 рік)	Гуління, лепет, реакції на інтонацію	Сенсомоторна стимуляція, розвиток слухового сприймання
Раннє словоутворення (1–2 роки)	Поява перших слів, предметно-дійове мовлення	Формування словникового запасу, розвиток наслідувальної активності
Фразове мовлення (2–3 роки)	Побудова простих речень, розширення лексики	Корекція граматичних структур, стимуляція діалогічного мовлення
Граматичне оформлення (3–4 роки)	Ускладнення синтаксису, оволодіння морфологічними категоріями	Вправи на узгодження слів, корекція фонетико-фонематичних процесів
Системність мовлення (4+ роки)	Вільне використання мови в соціальних сценаріях	Розвиток зв'язного мовлення, інтеграція в соціальні сценарії

Джерело: сформовано авторами на підставі [3, с. 94; 8; 10; 11; 13; 14].

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В ЛОГОПСИХОЛОГІЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ОНТОГЕНЕТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

У практиці логопсихологічної корекції онтогенетичні закономірності становлення мовлення виступають не просто орієнтиром, а методологічною основою вибору корекційних стратегій. Відомо, що перехід від лепету до перших слів, від односкладових висловів до фразового мовлення відбувається в межах чітких сенситивних періодів. Саме в ці відрізки часу навіть мінімальні відхилення потребують своєчасного корекційного втручання, адже пропущений етап не відновлюється механічно, а створює “ланцюгові збої” в подальшому розвитку [10]. Логопсихологічна практика демонструє, що діти з несформованими навичками раннього фонематичного сприймання в подальшому мають труднощі з засвоєнням граматичних структур, а порушення предметно-дійового мовлення в ранньому дитинстві (1–2 роки) часто корелюють із затримкою формування комунікативних стратегій у дошкільному віці [9, 252–255].

Сучасні моделі раннього втручання орієнтовані на виявлення критичних зон онтогенезу та адресний вплив на них. Це означає, що корекційна робота вибудовується не за формальними “етапами програми”, а відповідно до реального рівня розвитку

дитини [13]. У практиці це проявляється, наприклад, у застосуванні тестових шкал для оцінки мовленнєвого профілю та подальший побудові індивідуального маршруту: якщо виявлено розрив між рівнем лексики та граматичного оформлення, акцент переноситься саме на подолання цієї диспропорції. Такий підхід дозволяє не лише усувати симптоми мовленнєвого порушення, а й синхронізувати розвиток мовлення з онтогенетичними закономірностями, що забезпечує стабільні результати корекції. Інтеграція психолого-педагогічних, нейропсихологічних і лінгвістичних методів у практиці раннього втручання розглядається як система узгоджених впливів, у якій діагностика, цілепокладання та корекційні технології працюють синхронно й адресно. Методологічна сутність такої інтеграції полягає в побудові індивідуального маршруту розвитку на основі профілю сильних і вразливих ланок мовлення, когнітивної регуляції та сенсомоторної організації. Це вимагає спільної операціоналізації цілей (мовних, когнітивних, поведінкових), єдиної системи показників ефективності та безперервного моніторингу, що дозволяє своєчасно коригувати інтенсивність і поєднання методів (табл. 3).

Таблиця 3

Матрична модель інтеграції методів раннього втручання в логопсихологічній практиці

<i>Напрям втручання</i>	<i>Ціль інтеграції</i>	<i>Інструменти поєднання методів</i>	<i>Провідний механізм дії</i>
Психолого-педагогічний, лінгвістичний	Прискорення формування лексико-граматичних структур у функціональних ситуаціях	Навчання через гру з мовним моделюванням, спільне читання з діалогізацією, сценарії повсякденних дій	Соціально опосередковане засвоєння, формування спільної уваги
Нейропсихологічний, лінгвістичний	Стійкість фонологічної обробки та програмування висловлювання	Сенсомоторна стимуляція, ритмізація, вправи двосторонньої координації, мовленнєве праймування	Узгодження міжпівкульних взаємодій, підвищення робочої пам’яті
Психолого-педагогічний, нейропсихологічний	Саморегуляція та стійкість уваги як умова мовленнєвого навчання	Коучинг батьків щодо керування поведінкою, структуровані переходи, сенсорні “вікна” для занять	Модерація збудження, оптимізація рівня активації
Трикомпонентна інтеграція	Узгоджений приріст мовлення, когніції та соціальної комунікації	Індивідуальний план із циклом “оцінка→інтервенція→моніторинг→ревізія”, єдині цілі та показники	Синхронізація навичок у різних контекстах

Джерело: сформовано авторами на підставі [1, с. 354; 6; 11; 12; 13; 15]

У практичній реалізації матриця працює як алгоритм поєднання методів навколо конкретних цілей і вимірюваних результатів. Спочатку вибудовується мультидисциплінарний профіль дитини: лінгвістичні показники (фонологічна точність, довжина висловлювання), нейропсихологічні змінні (робоча пам’ять, інгібіторний контроль, міжпів-

кульна координація) та поведінково-педагогічні параметри (залученість, дотримання інструкцій). Далі формується мікроцикл занять із коротких, але частих сесій, де ритмізація й сенсомоторні протоколи попередньо “налаштовують” систему регуляції, після чого вводяться мовні завдання у функціональних сценаріях [13]. Наприклад, у дитини з

фонологічною нестабільністю та низькою стійкістю уваги перша частина сесії присвячується вправам двосторонньої координації й метричним патернам для вирівнювання темпу та активації робочої пам'яті; друга – структурованим діалогам “прохання-відповідь” у сюжеті побутової гри з візуальними підказками; третя – узагальненню через короткі “місії” вдома, які виконують батьки за чітким чек-скриптом [12]. Ефективність відстежується за уніфікованими маркерами: частка правильно артикульованих цільових складів, приріст довжини фрази, час безперервної залученості, частота спонтанних ініціацій. Якщо через два тижні фіксується асиметрія приросту (наприклад, покращення артикуляції без приросту ініціації), план ревізується зі зміщенням акценту на соціально-прагматичні задачі та коучинг родини [9, 351–355]. Така логіка забезпечує не кумулятивне нашарування методик, а керувану синергію, де кожний компонент підсилює інший і переносить набуті мовленнєві вміння з тренувального середовища в реальне повсякдення.

Результативність логопсихологічної корекції на ранніх етапах розвитку дитини обмежується низькою системних проблем, що проявляються на організаційному, методичному та соціально-психологічному рівнях [2, 81; 5, 176; 9]. Однією з ключових є пізня діагностика, коли відхилення в мовленнєвому розвитку залишаються непоміченими через брак скринінгових процедур у медико-педагогічній практиці, що призводить до втрати сензитивних періодів [8]. Важливим бар'єром є нерівномірність доступу до спеціалізованої допомоги: у містах спостерігається відносна насиченість фахівцями, тоді як у сільських регіонах логопсихологічний супровід фактично відсутній [7]. Проблемним залишається і кадровий аспект, оскільки рівень підготовки спеціалістів часто не відповідає сучасним міждисциплінарним вимогам, що обмежує можливості інтеграції нейропсихологічних і лінгвістичних методів у комплексну практику [6].

Додатковим ускладненням є низька залученість батьків у корекційний процес, зумовлена недостатнім інформуванням про роль сімейного середовища в формуванні мовлення [1, 354; 12]. У багатьох випадках спостерігається недостатня мотивація до регулярної співпраці з фахівцями, що послаблює ефект занять і не забезпечує перенесення навичок у повсякденне життя [10]. Бар'єром є також нестача уніфікованих протоколів та валідованих інструментів оцінювання прогресу, що робить корекційну роботу фрагментарною та ускладнює її моніторинг [9, 45]. Значний вплив мають і соціально-економічні чинники: низький рівень матеріального забезпечення сімей знижує доступність якісних послуг та обмежує можливості використання додаткових ресурсів, зокрема цифрових програм і спеціалізованих навчальних матеріалів.

Окремої уваги потребують проблеми інституційної взаємодії. Недостатній рівень партнерства між медичними, освітніми та соціальними структурами зумовлює порушення комплексності допомоги, унаслідок чого логопсихологічні втручання здійснюються відокремлено від неврологічної чи педагогічної підтримки [2, 82; 7]. Додатковим чинником, що ускладнює ситуацію, є відсутність систематичних досліджень ефективності різних корекційних стратегій, що перешкоджає виробленню уніфікованих стандартів практики.

Удосконалення моделей і технологій раннього втручання передбачає орієнтацію на індивідуалізацію корекційного маршруту з урахуванням нейропсихологічного профілю дитини, рівня розвитку мовленнєвих функцій та особливостей сімейного контексту. Перспективним напрямом є впровадження гнучких програм, що поєднують традиційні логопсихологічні методи з цифровими інструментами моніторингу, мобільними додатками для відстеження мовленнєвої активності та інтерактивними платформами дистанційної підтримки батьків. Важливою умовою підвищення результативності виступає культурна адаптація матеріалів, коли навчальні тексти, ігрові сценарії й комунікативні ситуації відображають звичне для дитини соціальне середовище, сприяючи природному перенесенню набутих навичок у повсякденне життя.

Ефективність корекції зростає завдяки впровадженню міждисциплінарних командних моделей, де логопсихолог співпрацює з неврологом, педіатром, педагогом і соціальним працівником, а результати взаємодії відображаються у спільному цифровому портфоліо. Важливим чинником є систематичне навчання батьків простим стратегіям стимуляції мовлення в повсякденних ситуаціях, що забезпечує збереження ефекту занять поза спеціалізованим середовищем. У сукупності такі підходи формують умови для створення гнучкіших і стійкіших моделей раннього втручання, здатних враховувати не лише індивідуальні темпи розвитку дитини, а й соціокультурне середовище, у якому вона зростає.

Висновки. Під час дослідження встановлено, що раннє втручання в логопсихологічну корекцію онтогенетичних порушень мовлення у дітей є ключовим чинником формування комунікативної та когнітивної сфер. Інтеграція психолого-педагогічних, нейропсихологічних і лінгвістичних методів забезпечує побудову індивідуальних корекційних маршрутів із урахуванням сензитивних періодів розвитку та сприяє гармонійному становленню мовлення. Водночас виявлено чинники, що знижують результативність втручання: пізня діагностика, відсутність уніфікованих протоколів і скринінгових процедур, нерівний доступ до спеціалізованої допомоги, обмежена міждисциплінарна взає-

модія й недостатнє залучення батьків. Це зумовлює втрату критичних періодів і фрагментарність корекційної роботи. Для підвищення ефективності рекомендовано впроваджувати індивідуалізовані моделі з використанням цифрових інструментів моніторингу, розвивати міждисциплінарні команди та системно навчати батьків стратегіям мовленнєвої стимуляції в щоденному середовищі. Особливе значення має культурна адаптація матеріалів і застосування інтерактивних технологій, що посилюють якість засвоєння навичок.

Перспективи подальших досліджень пов'язані зі створенням стандартизованих інструментів оцінювання ефективності втручання, аналізом впливу соціокультурних чинників та розробленням цифрових платформ для інтеграції діагностики, моніторингу й корекції в єдину систему.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбунова Т.М. Визначення стану моторного розвитку дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня мовленнєвого розвитку. *Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє: до 85-річчя акад. В. І. Бондаря*. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2023. С. 353–356. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/69046698-c2d0-479d-8bc7-cf5d9c7a5efe/content> (дата звернення: 08.03.2025).

2. Лопатинська Н.А. Проблема діагностики і корекції комунікативно-мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку із мовленнєвим дизонтогенезом: вітчизняний досвід. *Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка*. 2020. Вип. 162, № 6. С. 80–84. DOI: 10.5281/zenodo.3731008.

3. Луцько К.В., Дубовик О.М. Онтогенетичні закономірності оволодіння дитиною складоритмічними особливостями мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2021. Вип. 41. С. 92–100. DOI: 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.13

4. Мілевська О. Формування емотивів у молодших школярів із загальним недорозвиненням мовлення: психологічний і лінгводидактичний підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 39, Т. 2. С. 249–254. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-2-40>.

5. Табака О. Розвиток мовлення дошкільнят крізь призму поглядів вітчизняних педагогів. *Молодь і ринок*. 2021. Вип. 11 (197). С. 175–179. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.252928>.

6. Alduais A., Almaghlouth S., Alfadda H., Qasem F. Biolinguistics: A scientometric analysis of research on (Children's) molecular genetics of speech and language (disorders). *Children*. 2022. Vol. 9, № 9. Article 1300. DOI: <https://doi.org/10.3390/children9091300>.

7. Anosko L. Fine motor skills development in preschool-age children with speech and language disorders. *Innovations, Technologies and Research in Education*. 2019. Vol. 1. P. 393–404. DOI: <https://doi.org/10.22364/atee.2019.itre.27>.

8. Geva S., Fernyhough C. A penny for your thoughts: Children's inner speech and its neuro-development. *Frontiers in Psychology*. 2019. Vol. 10. Article 1708. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01708>.

doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01708.

9. Kent R.D. Handbook on Children's Speech: Development, Disorders, and Variations. Plural Publishing, 2023. 495 p. URL: <https://surl.li/vkagsl> (дата звернення: 08.03.2025).

10. Khrypun D. Vocabulary development in the process of ontogenetic development of the child. *Scientific Journal of Polonia University*. 2024. Vol. 64, № 3. P. 212–216. DOI: <https://doi.org/10.23856/6427>.

11. Maassen B., Terband H. Toward process-oriented, dimensional approaches for diagnosis and treatment of speech sound disorders in children: Position statement and future perspectives. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 2024. Vol. 67, № 10S. P. 4115–4136. DOI: https://doi.org/10.1044/2024_JSLHR-23-00591.

12. Maciak M., Koszela K., Beniuk A., Woldańska-Okońska M. The assessment of postural–motor, coordination, and reflex functions in children and adolescents with a history of premature verticalization and ontogeny disorders in their first year of life. *Children*. 2024. Vol. 11, № 9. Article 1071. DOI: <https://doi.org/10.3390/children11091071>

13. Martynenko I., Chorna H., Omelchenko M., Shulzhenko D., Leniv Z., Khrypun D. Neuropsychological features of motivational and volitional readiness for school of six-year-old children with general speech underdevelopment. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13, № 3. DOI: 10.18662/brain/13.3/363

14. Shriberg L.D., Strand E.A., Jakielski K.J., Mabbie H.L. Estimates of the prevalence of speech and motor speech disorders in persons with complex neurodevelopmental disorders. *Clinical Linguistics & Phonetics*. 2019. Vol. 33, № 8. P. 707–736. DOI: <https://doi.org/10.1080/02699206.2019.1595732>.

15. Simon C. The ontogenetic evolution of verbal behavior. *European Journal of Behavior Analysis*. 2020. Vol. 21, № 2. P. 364–381. DOI: <https://doi.org/10.1080/15021149.2019.1710034>.

REFERENCES

1. Horbunova, T.M. (2023). Vyznachennia stanu motorogo rozvytku ditei serednoho doshkilnoho viku iz ZNM II rivnia movlennievoho rozvytku [Assessment of motor development in preschool children with level II general speech underdevelopment]. *System of education and upbringing of children with special educational needs: past experience – future perspective* (pp. 353–356). Kharkiv, Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/69046698-c2d0-479d-8bc7-cf5d9c7a5efe/content> (Accessed 08 Mar. 2025). [in Ukrainian].

2. Lopatynska, N.A. (2020). Problema diahnostryky i korektsii komunikatyvno-movlennievoy diialnosti u ditei doshkilnoho viku iz movlennievym dyzontohenezom: vitchyzniani dosvid [The problem of diagnosing and correcting communicative-speech activity in preschool children with speech dysontogenesis: national experience]. *Bulletin of the National University “Chernihiv Collegium” named after T. H. Shevchenko*, No. 162(6), pp. 80–84. DOI: 10.5281/zenodo.3731008. [in Ukrainian].

3. Lutsko, K.V. & Dubovyk, O.M. (2021). Ontohenetychni zakonomirnosti ovolo dinnia dytynoiu skladorytmichnymy osoblyvostiamy movlennia [Ontogenetic patterns of mastering rhythmic-syllabic features of speech by a child]. *Scientific Journal of Dragomanov National Pedagogical University. Series 19. Special Education and Psychology*, No. (41), pp. 92–100. DOI: 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.13 [in Ukrainian].

4. Milevska, O. (2021). Formuvannia emotyviv u molodshykh shkoliariv iz zahalnym nedorozvynenniam movlennia: psykholohichni i linhvodydaktychni pidkhody [Formation of emotives in younger schoolchildren with general speech underdevelopment: psychological and linguodidactic approaches]. *Topical Issues of the Humanities*, No. 39(2), pp. 249–254. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-2-40>. [in Ukrainian].
5. Tabaka, O. (2021). Rozvytok movlennia doshkilniat kriz pryzmu pohliadiv vitchyznianskykh pedahohiv [Development of preschool children's speech through the prism of domestic pedagogical views]. *Youth and market*, No. 11(197), pp. 175–179. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.252928>. [in Ukrainian].
6. Alduais, A., Almaghlouth, S., Alfadda, H. & Qasem, F. (2022). Biolinguistics: A scientometric analysis of research on (children's) molecular genetics of speech and language (disorders). *Children*, No. 9(9), 1300. DOI: <https://doi.org/10.3390/children9091300>.
7. Anoško, L. (2019). Fine motor skills development in preschool-age children with speech and language disorders. *Innovations, Technologies and Research in Education*, No. 1, pp. 393–404. DOI: <https://doi.org/10.22364/atee.2019.itre.27>.
8. Geva, S. & Fernyhough, C. (2019). A penny for your thoughts: Children's inner speech and its neuro-development. *Frontiers in Psychology*, 10, 1708. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01708>.
9. Kent, R. D. (2023). Handbook on children's speech: Development, disorders, and variations. Plural Publishing. 495 p. Available at: <https://surl.li/vkagsl> (Accessed 08 Mar. 2025).
10. Khrypun, D. (2024). Vocabulary development in the process of ontogenetic development of the child. *Scientific Journal of Polonia University*, No. 64(3), pp. 212–216. DOI: <https://doi.org/10.23856/6427>.
11. Maassen, B. & Terband, H. (2024). Toward process-oriented, dimensional approaches for diagnosis and treatment of speech sound disorders in children: Position statement and future perspectives. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, No. 67(10S), pp. 4115–4136. DOI: https://doi.org/10.1044/2024_JSLHR-23-00591.
12. Maciak, M., Koszela, K., Beniuk, A. & Woldańska-Okońska, M. (2024). The assessment of postural–motor, coordination, and reflex functions in children and adolescents with a history of premature verticalization and ontogeny disorders in their first year of life. *Children*, No. 11(9), 1071. DOI: <https://doi.org/10.3390/children11091071>.
13. Martynenko, I., Chorna, H., Omelchenko, M., Shulzhenko, D., Leniv, Z. & Khrypun, D. (2022). Neuropsychological features of motivational and volitional readiness for school of six-year-old children with general speech underdevelopment. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, No. 13(3). DOI: [10.18662/brain/13.3/363](https://doi.org/10.18662/brain/13.3/363).
14. Shriberg, L.D., Strand, E.A., Jakielski, K.J. & Mabe, H.L. (2019). Estimates of the prevalence of speech and motor speech disorders in persons with complex neurodevelopmental disorders. *Clinical Linguistics & Phonetics*, No. 33(8), pp. 707–736. DOI: <https://doi.org/10.1080/02699206.2019.1595732>.
15. Simon, C. (2020). The ontogenetic evolution of verbal behavior. *European Journal of Behavior Analysis*, No. 21(2), pp. 364–381. DOI: <https://doi.org/10.1080/15021149.2019.1710034>.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2025

“Досвідченим стає той педагог, який уміє аналізувати свою працю”.

Василь Сухомлинський
український педагог

“Нехай справи твої будуть такими, якими ти хотів би їх згадувати на схилі віку”.

Марк Аврелій
римський імператор

“Прагнення до нового – перша потреба людської уяви”.

Стендаль
французький письменник

“Розвиток і освіта жодній людині не дається інакше, як через власну діяльність”.

Адольф Дістервег
німецький педагог-демократ

“Значно легше помилитись цілком, ніж наполовину”.

Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет, прозаїк, драматург

